

Farji Potok /Potok/, Kocjanova domačija in njeni nasledniki

Ime Farji Potok

Krajev z imenom Potok ali podobno izpeljavo imena je v Sloveniji kar nekaj. Po leksikonu Dravske banovine iz leta 1937 je bilo tedaj v Sloveniji /brez okupirane Primorske/ kar dvajset krajev z imenom Potok. Nekaj pa je še raznih izpeljank iz tega imena ter takih z raznimi prilastki: Spodnji, Zgornji itd.¹ Po knjigi Seznam zaselkov v SR Sloveniji iz leta 1977 je že samo zaselkov Potok 19². Po Priročnem krajevnem leksikonu Slovenije pa je s potokom povezanih osem samostojnih Potokov, trojne Potoče, pet je Potokov s prislovnim določilom (Potok pri Dornberku, v Črni itd.) trije so Potoki in še Potoška vas. Skupno torej dvajset³.

Naš obravnavani Potok pa je dolgo nosil oznako Pfaffenbach oz. Farji Potok ali Farjev Potok. Vendar je že po prvih uradnih avstrijskih statističnih štetjih v drugi polovici 19. stoletja samo Potok⁴. Zanimivo, da so okolišani pa tudi širše še dolgo po drugi svetovni vojni rabili izraz Far(j)i Potok. Pred kratkim je bilo na posestnem listu za Kocjanovo hišo v Potoku "odkrito", da je bila Kocjanova hiša podložna cerkvi sv. Antona v Železnikih⁵. Ali je zaradi te cerkvene povezanosti dobil cel kraj ime Farji Potok in nekoliko nižje velik predel gozda oz. nekdanjega pašnika in praprotnice Farjev hrib? Ne bomo sledili razlagi in domnevi, kako naj bi bilo ime in nastanek kraja povezano s protestantizmom in da so se sem zatekli protestanti v 16. stoletju. Tudi ne tistim, ki vidijo v besedi farjev keltski izraz, povezan z ribami. Danes ga poznajo v starejši obliki, Farji Potok, samo še starejši ljudje.

Nas zanima, zakaj pridevnik Farji. Pojasnil nam bi lahko nekaj njegove starejše zgodovine. Beseda je lahko nastala že v srednjem veku, ko je označevala cerkveno posest, lahko pa šele v 16., oz. po 16. stoletju z negativnim prizvokom v času

¹ Krajevni leksikon Dravske banovine, Ljubljana 1937; str. 697.

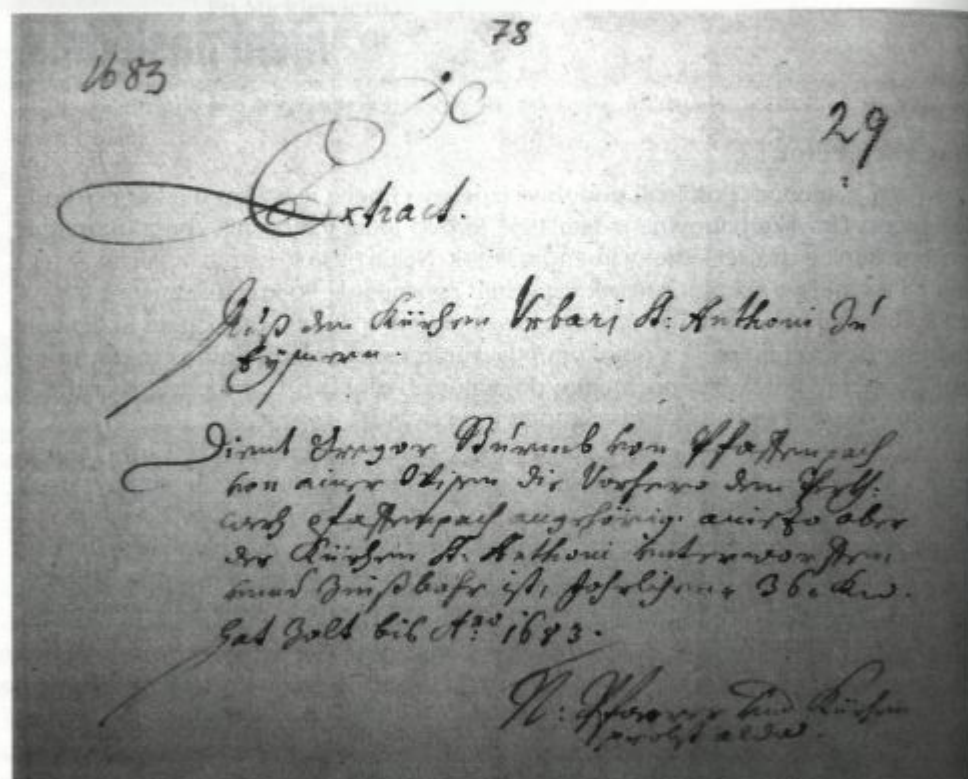
² Seznam zaselkov v SR Sloveniji (stanje 1. 1. 1977), Ljubljana, 1977; str. 274.

³ Priročni krajevni leksikon Slovenije, Ljubljana, 1996; str. 238-239.

⁴ Orts-Repertorium des Herzogstums Krain - Imenik krajev Vojvodine Kranjske, Ljubljana 1874; str. 41.

⁵ Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota Škofja Loka (v nadaljevanju ZAL Škofja Loka), Okrajno sodišče Škofja Loka, Stara zemljiška knjiga, Katastrska občina (v nadaljevanju K. o.) Zali log, posestni listi.

reformacije. Leksikoni povedo, da izraz Pfaffe izvira od grške besede "pappas", kar pomeni dobesedno oče, sicer pa duhovnik; od reformacije dalje pa tudi v slabšalnem, zajedljivem smislu, far, farški.⁶ Po slovarju soriškega dialekta beseda Pfaffe pomeni duhovnika v boljšem pomenu⁷. Izraz Pfaffen srečamo tudi drugod. Na Bavarskem je t. i. Pfaffen Winkel. Bavarci so v propagandni turistični publikaciji za to področje zapisali, da je to ime "svojevrstno, nenavadno in čudno ter zabavno"⁸. Na JZ delu Bavarske ta "farški trikotnik" pomenil večji teritorij samostanske in cerkvene posesti, velik približno 50 km². Na Bavarskem je mesto Pfafenhofen. Blizu Koblenza je Pfaffendorf. Prostor od Chura do Kölna, ki je bil v lasti cerkvenih knezov, osmih škofij, so poimenovali kar Pfaffengasse (Farška ulica)¹⁰. Nekaj nam lahko pomaga

Izpisek iz cerkvenega urbarja cerkve sv. Antona pove, da ji Gregor Sturm plačuje od travnika, ki je prej pripadal fužini v Potoku, letno 36 krajcarjev za leto 1683.

⁶ Brockhaus, Handbuch des Wissens in vier Baenden, Dritter Band L-R, Leipzig, 1928, str. 539.

⁷ Eberhard Kranzmayer, Primus Lessiak, Woerterbuch der deutschen Sprachinselmundart von Zarz/Sorica und Deutschrut/Rut in Jugoslawien, Klagenfurt 1983, str. 121.

⁸ Der Pfaffenwinkel, München, 3. verbesserte Auflage 1986; str. 7.

⁹ Isto kot op. 7, str. 8.

¹⁰ Herders Konversations-Lexikon, 3. Aflage, Freiburg 1906; 6. Band; str. 1490.

“domači” primer iz posesti Kokre. Tu se je že leta 1387 pojavlja kraj Pfaffendorf s tremi kmeti. Danes se ta kraj imenuje Popovo¹¹. Na vojaškem zemljevidu iz konca 18. stoletja se omenja tudi Pfaffendorf na Koroškem. Kraj se še danes po nemško tako imenuje, po slovensko pa Hovja vas. Leži vzhodno od Žitare vasi¹².

Potoku (Pfaffenbach) lahko sledimo po arhivu Vicedomskega urada za Kranjsko. V posebnih zvezkih so zbrane cerkvene zadeve in tako je za leto 1683 ohranjen izpisek iz urbarja cerkve sv. Antona v Železnikih. Ta nam pove, da ima ta cerkev v Potoku (Pffafenbach) travnik, od katerega Gregor Sturmb plačuje 36 krajcarjev. Povedano je še, da je ta travnik prej pripadal fužini v Potoku, sedaj (aniezo) pa cerkvi sv. Antona¹³. Slabih sto let kasneje, leta 1771, je v latinski ustanovni listini župnije Zali Log navedeno, kateri kraji vse spadajo v to novo župnijo. Navedena je tudi vas Potok kot “Farioupotech”¹⁴. Očitno sta tedaj v veljavi slovenska in nemška oblika imena. To potrjuje tudi že omenjeni vojaški zemljevid iz konca 18. stoletja, saj je Potok popisano kot »Farin Potok oder Pfaffen Bach«¹⁵. Leta 1789 je v Zemljiški knjigi rudnika in fužin Železniki naveden Potok zopet samo kot Pfaffenbach. V tej evidenci je Canzian Presel iz Potoka 2 imel hišo, pet manjših njiv v bregu, dva travnika (senožeti) na obeh straneh vodne rake (Wasser riene), vrt ob hiši in gozdni delež onstran potoka (einen Holz Antheil jenseits des Wassers) v vrednosti 200 goldinarjev¹⁶. Domače ime za ta precej velik gozd je še zmeraj Kočjanova meja. Leta 1830, ko je nastavljen župnik na Zalem Logu nov Status animarum /popis duš/ je za Potok napisal v naslovu “Pottok farjou”¹⁷.

Fužina v Potoku

Prva omemba kraja in fužine v Potoku je iz začetka 17. stoletja. Zgodovinar Pavle Blaznik jo opiše takole:

Ne glede na freisinskega škofa je cesar Ferdinand dovolil fužinarju Matiji Notarju, da je postavil fužino v Farjem potoku, v grapi južno od Jesenovca. Müllner datira ustanovitev fužine med leti 1604–1607. Iz vira 1609 vemo, da je tedaj polovico fužine kupil Janž Coronini, ki je kmalu nato postal lastnik celotnega obrata. Fužina se je spočetka borila z velikimi težavami. Podjetju, ki mu je nasprotoval loški oskrbnik, ki ni bil ravnodušen spričo krčenja gozdov, primanjkovalo pa je tudi rude, ki so jo kopali zlasti okoli Žetine in Srednega brda in jo ob Blegošu prevažali

¹¹ Josip Žontar, Zgodovina mesta Kranja, Ljubljana 1939, ponatis: Kranj 1982, str. 31.

¹² Vincenc Rajšp in Aleksandra Srše, Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787, (v nadaljevanju Slovenija na vojaškem zemljevidu)

4. zvezek, sekcija 137, str. 51.

¹³ Arhiv Republike Slovenije, 1 Vicedomski urad za Kranjsko, Cerkevne zadeve, Lit. E, fascikel (v nadaljevanju f.). I/5, ovoj 6, štev.

29, str. 427.

¹⁴ Župnijski urad Železniki, Župnijski arhiv Zali log (v nadaljevanju ŽA Zali log), listina 1, 28. 6. 1771.

¹⁵ Slovenija na vojaškem zemljevidu, 4. zvezek, sekcija 159, str. 100.

¹⁶ ZAL Škofja Loka, Rudarska in fužinarska zemljiška knjiga Spodnjih in Zgornjih Železnikov I, leto (Grundbuch des Berg-und Hammerwerks Ober- und Unter-Eisern vom Jahre) 1789, str. 154. Isti podatki so vpisani v 9. knjigi - urbarju dominija Železniki (Satzbuch des dominium Eisern) VI, pod številko 262, folio 543.

¹⁷ ŽA Zali log, knjige, Catalogus parochiae B M V in Salog. /dejansko Status animarum/, 1830.

v Farjev potok. Vsekakor je fužina še v teku 17. stol. propadla, verjetno pred 1654, saj jo Valvasor označuje kot opuščeno¹⁸.

V kakšnih sorodstvenih zvezah sta bila zgoraj omenjeni Janž in Ludovik Coronini, ni jasno. Ludovik je poslal iz Bohinja 17. junija 1617 na loškega oskrbnika Jakoba Fanckhla pritožbo, v kateri se pritožuje, ker so oskrbnikovi vojaki in sluge okradli njegovega delavca Anžeta Domenšiča v Potoku (Pffaffen-Pach). Zagrozili so mu celo, da bodo v roku dveh dni okradli samega Coroninija ter mu zažgali stanovanje¹⁹. Pisec tega članka se spominja iz mladih let, vidno pa je tudi še sedaj, večje kotanje, ponekod pa prave jame, rovov v krajih Jame in Šrajov grič na levem bregu grape, potoka Potok, severozahodno od Potoka, na površini okoli 100 x 100 m². Danes je poraščeno z gozdom. Nahaja se kakih 80 višinskih metrov nižje od Kocjanove hiše. Jame so zmeraj vzbujale različne domišljije. Ljudsko izročilo ve povedati, da so od tod tovorili rudo v Potok z osli. Napoveduje pa tudi, da bodo z rudarjenjem tod nadaljevali, ko se bosta pri Štulcu v Osojniku rodila dvojčka²⁰. V eni zgornjih jam naj bi bili med 2. svetovno vojno likvidatorji zagrebli eno svojih žrtev iz Zalega Loga²¹.

V letih do 1630, vsaj tako kaže urbar iz tistega časa, so se naseljevali tudi rovtarji ter kajzarji v povezavi s fužinarstvom na področje Zale, Potoka in Osojnika²². V kakšnem odnosu so bili fužinarji in njihovi delavci z okoli poseljenimi kmeti, je težko reči. Primerjalno v celoti vzeto so bili ti odnosi slabi, zelo verjetno pa je, da so okoliški kmetje oskrbovali fužino z ogljem, mogoče tudi z rudo. Kdo bi pa sicer delal v Potoku? Železnikarji verjetno ne, saj je Potok od Železnikov oddaljen vsaj dve uri hoda.

Kocjanova hiša in njeni prebivalci. Sedež fužinske uprave?

Po uvedbi hišnih številk po letu 1770 je lahko ugotoviti, kdo je bil posestnik določene hiše. Vse kaže, da je Kocjanova hiša lahko dobila ime po Kanzianu Prezlu, ki je omenjen v že omenjeni zemljiški knjigi. Sicer pa to ni edino ime na Selskem²³. Kocjanova hiša je imela sprva številko 2, danes 6. Verjetno gremo v pravo smer, če domnevamo, da je po propadu fužinarstva v Potoku fužinsko posest dobila nova župnija Železniki. Župnija Železniki se je odcepila od Selc leta 1622²⁴. Kocjanova hiša je mogoče zaradi mlina in žage, to je obrtne dejavnosti, najbolj verjeten dedič fužinarstva v Potoku.

Še konec 19. stoletja je Kocjanova hiša povezana s cerkvijo sv. Antona v Železnikih. Na posestnem listu Urbana Köscherja, Potok 2, po letu 1877 piše, da ima hiša urbarjalno številko 1 pri cerkvi sv. Antona, stari vložek 23; novi 59, katastrske občine Zali Log²⁵. Zanimivo, da je Kocjanova hiša v celi k. o. Zali Log edina, ki ni

¹⁸ Pavle Blaznik, Škofja Loka in Loško gospostvo, Škofja Loka 1973; (v nadaljevanju Blaznik), str. 183.

¹⁹ Franc Kos, Doneski k zgodovini Škofje Loke in njenega okraja, Ljubljana 1894, šte. 81, str. 62.

²⁰ Pripoved matere Ana Demšar, Osojnik 3, rojena 1898, piscu tega članka.

²¹ Andrej Demšar, rojen 1930 Osojnik, sedaj Studeno 28.

²² Blaznik, str. 193.

²³ Pri Kocjanu je tudi v zaselku Laško nad Bukovščico.

²⁴ Anton Globočnik, Der Berg- und Hammerwerksort Eisern, Laibach 1867, str. 14–15.

²⁵ ZAL Škofja Loka, Zemljiška knjiga, Posestni list, šte. 25, k.o. Zali Log.

podložna loškemu gospostvu ali soriški cerkvi in njeni podružnici v Spodnjih Danjah, temveč cerkvi v Železnikih. V katastrski občini Zali Log sledijo starejše številke vložkov hišnim številkam. Presenetljivo pa je, da je zemljiškknjižni vložek za Kocjanovo hišo takoj za vložki posestnikov na Zalem Logu. Še nekaj je izredno pomembno. Kocjanova hiša in njena posest je v ravninskem delu Potoka ostala še dolgo edina, skoraj čisto do konca 19. stoletja. Vse hiše, ki so zrastle na zemljišču nekdanje Kocjanove posesti, so kasnejšega datuma. Starejše kajže so nastale po bregovih nad dolino verjetno ob prvi poselitvi, vzporedno z nastankom fužine. Zelo jasno to kaže franciscejski kataster:

Kocjanova domačija leta 1825

je razvidno, da je ta domačija še na začetku 19. stoletja obsegala ves ravninski del Potoka, še danes poimenovan Na bajerju, navzgor vse do sotočja s Šturmovo grapo. Prav tako je imela posest na levi in desni strani doline vse do vrha hriba.

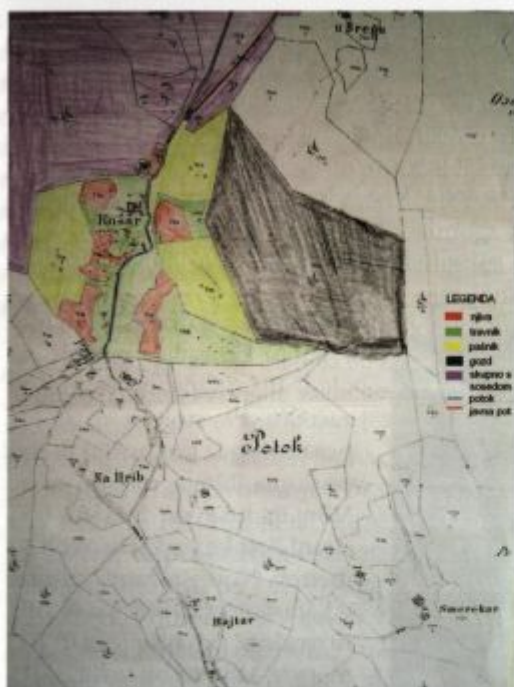
Kocjanova žaga

Pri nekaterih domačinih je še hranjen spomin na Kocjanovo žago, kjer se grapa strmo prevesi, in naj bi bila kakih sto metrov nižje od kasnejše Kocjanove žage oz.

Kocjanova domačija je bila v enem kosu, vse parcele so okoli hiše. Opazno je, da na začetku 19. stoletja ni imela posebnega gospodarskega poslopja, hleva, pač pa mlin. Mlin in hiša sta bila na levi strani Potoka vsaksebi okoli 30 metrov. Novejša žaga, vrisana v kataster leta 1869, pa je bila nizvodno od hiše okoli 100 metrov. Mlin je bil velik 28,75 m² (osem kv. klafter), stavbna parcela hiše 179,85 m² (51 kv. klafter), žaga pa 86 m². Vse tri stavbe so bile lesene²⁶. Celotna posest je merila 3 joha in 5125 kv. klafter, v solastništvu s sosedom pa je bilo še 32 johov in 1691 kv. klafter visokega gozda in grmovja /Hochwald und Gestrieg/²⁷. Preračunano v današnje mere je imel okoli 20 ha zemljišč. Po karti parcel

²⁶ Arhiv Republike Slovenije, Franciscejski kataster, k. o. Zali Log, mapa št. VIII.

²⁷ Okrajno sodišče Škofja Loka, Zemljiška knjiga, k. o. Zali Log, vložek 59.

Kocjanova posest leta 1826

žage, saj je p. d. Šturm – Miha Čemažar to dobil šele s prisojilom leta 1890. Natančna tehnična risba te naprave pa je tudi iz leta 1890, ko je bil formalno še slabih 20 dni po izrisu lastnik Kocjan.

Žago je 9. maja 1890 narisal in popisal c. kr. gradbeni inšpektor Anton Žužek, tako kot vrsto drugih vodnih naprav v okrajnem glavarstvu Kranj²⁸. Kratak povzetek opisa bajerja in žage, povzet po tedanjem opisu: Voda Potoka se zbira v bazen – bajer za 13,90 m dolgo pregrado na potoku. Na notranji strani je obit z deskami. Nizvodno, ob bregu potoka od pregrade, sta dve stranski pregradi, ena dolga šest, druga devet metrov. Iz bazena teče voda skozi slab meter široko odprtino na skoraj 18 m dolge rake, ki leže na lesenih podstavkih oz. kladah, velikih 2 x 2 m. Vodno kolo ima premera 54 cm in je 60 cm široko za pogon enolistne žage. Na raki je tudi posebno zbirališče proda. Stavba je v celoti lesena; 12,30 m dolga in slabe štiri metre širine. Pokrita je z deskami. Dohodek je majhen, tako kot je tudi malo vode.

sedanje Šturmove hidrocentrale²⁸. Janez in Anton Čemažar, Kocjanova iz Potoka²⁹, domneve o prvotni žagi nista potrdila, niti zanikala. Zadnji se še spominja, da je po večjem deževju dobil žlindro na prostoru, kjer je sedaj Šturmove hidrocentrala, in da je tu tudi v preteklosti stal plavž. Franciscejski kataster iz let 1824–30 nima vrisanih nobenih sledov žage, ne v predelu, ki ga omenjata domačina Bregar in Demšar, niti ne tam, kjer je stala kasneje Kocjanova (Šturmove) žaga. Ostanek zidovja tako ostaja zaenkrat skrivnost, tako kot iz enega kosa sorazmerno velika kamnita plošča, ki služi za most čez potok nekaj metrov višje. Žaga, ki jo ima vrisano t. i. popravljeni kataster iz let po 1869, pa že stoji na mestu sedanje Šturmove hidrocentrale (Parc. št. 85/1). Pojem Kocjanova žaga tako izvira še iz časov, ko je bil Kocjan lastnik tega zemljišča in

²⁸ Pripoved Andreja Demšarja, rojenega Osojnik 1930, sedaj Studeno 28; 27. 7. 2004. Demšar je to slišal od starejših ljudi. Posebej pa od Bregarja, Janeza Šturma, rojenega Potok 1896. Šturm je bil tudi lastnik tega zemljišča.

²⁹ Janez Čemažar, rojen Potok 1934, Kopaliska, Ljubljana 23. 2. 2006; Anton Čemažar, rojen Potok 1940, 2. 11. 2003.

³⁰ ZAL Škofja Loka, Okrajno glavarstvo Kranj, Vodna knjiga, št. 264/b.

Lastnik je bil kasneje opustil sistem zbiralnika vode – bajer. Po desnem bregu je skopal z rahlim padcem kanal za vodo in je potem voda z večjega padca imela več moči. Naj povemo za konec, da je bila žaga med 2. svetovno vojno uporabljena za partizansko elektrarno. Marca 1945 je bila požgana. Obnovili so elektrarno, ki je dajala elektriko z napetostjo 110 V vse do leta 1963, ko je prišla t. i. državna elektrika. Danes je tu Šturmovna elektrarna.

Bistveno drugače je deloval Kocjanov mlin. Njegova predstavitev je iz istega časa in istega popisovalca oz. risarja³¹ kot žaga. Voda je pritekala po naravnem kanalu do mlina v dolžini 94 m, nazadnje po žlebovih iz celega debla v dolžini 33 m. Voda je gnala z nadvlom dvoje celičnih koles, premera 180 cm in 34 cm širine. Sam mlin je bil zidan v velikosti 5,7 x 5,1 m. Tako kot pri žagi je bilo tu malo vode in malo donosa. Mlin je bil požgan ob koncu 2. svetovne vojne in kamenje je bilo uporabljeno za dobrih deset metrov stran grajeno Cirilovo hišo, danes Potok 7³².

Stanovalci v Kocjanovi hiši

Pri popisu duš – Status animarum – za faro Zali Log leta 1830 je župnik hišo popisal po domače kot Kozian, franciscejski kataster iz istega časa pa napiše Kosar. Za franciscejski kataster je znano, da so ponekod zapisali domače ime, drugod po priimkih. Zanimivo pa je, da je tedaj župnik zapisal priimek pri tej hiši Köser³³. Gospodar je bil Jakob, žena pa Neža, rojena Jensterle. Do leta 1830 so bili rojeni štirje otroci, Janez (1823), Marija (1825), Gregor (1827) in Maruša (1829). Pri hiši pa so gostovali tedaj še neka Marija; vdova Neža Prezel, rojena 1770, in njen sin Anton, rojen 1807, za katerega pa je pomembna opomba, da »zna brati«. Pri hiši je služil ob popisu leta 1830 še enajstletni fant Anton Ceferin, sin krojača Lovrenca Ceferina iz Potoka 10. Ta se je učil brati³⁴. Za Jakobom Köserjem je domačijo prevzel sin Gregor, rojen 1827. Omenjen je v arhivu franciscejskega katastra³⁵.

Po popisu 1885 je hišno ime Kocian. Gospodar je kajzar Urban Kejžar, rojen 1854. Prva poroka je bila leta 1876. Iz tega zakona so bili trije sinovi: France (1878), Luka (1880), ki je umrl star pol leta, in Urban (1882), ki je tudi še mlad umrl v Selcih. Prva žena mu je kmalu umrla in druga žena je postala konec maja 1883 Mina Keržišnik, rojena 1851 na Mrzlem vrhu v žirovski fari. V drugem zakonu so bili rojeni še trije otroci: Mica (1884), Jernej (1885) in Neža (1887). Leta 1892 je gospodar Kejžar še v evidenci, da je zadostil cerkvenim predpisom, žena pa se zadnjič omenja v popisu duš leta 1889. V opombi je za oba župnik s svinčnikom zapisal: »je prišel ob vse in hodi po svetu. Žena je na poljanskem«. Pri hiši so bili popisani leta 1885 še sorodniki

³¹ ZAL Škofja Loka, Okrajno glavarstvo, Vodna knjiga, štev. 364/b.

³² Informacija 16. 8. 2004 Andrej Demšar, Studeno 28, Železniki. Demšar in Francka Šturm, sestra graditeljca, sta tu pobirala kamenje in ga nosila do gradnje hiše.

³³ Priimek Köser ni osamljen v Selški dolini. ZAL, Enota v Škofji Loki hrani starejšo zemljiško knjigo loškega gospostva. Glavna knjiga VIII, k.o. Danje, vložek 14, navaja za Spodnje Danje 1 Mitzo Köserinn, poročena Zhuffer leta 1803. Po istem viru, v istem času je omenjena v Ravnah 1 Miza Kösar, poročena Kemperle.

³⁴ Status animarum, Zali Log 1830, pod naslovom Potok.

³⁵ AS, Franciscejski kataster, k. o. Zali Log, cenilni operat; Status 1830.

gospodarja, in sicer ded Jakob Kejžar (1798), tri sestre: Marjeta (1859), Neža (1862-1882), Marijana (1865), ki se je omožila v Davčo, ter brat Marko (1868). Slednji je v evidenci zadnjič leta 1889, po opombi sodeč pa je šel nekam v Sorico.³⁶

Zakaj ni večje število njih v evidenci za krščanski nauk, iz te knjige ni razvidno.

Pri hiši je bilo ves čas več gostaških družin. Iz Davče 3 se je okoli leta 1890 preselila v goste petčlanska družina Mihe Čerina. Pri Kocjanu sta se rodila še dva člana, eden rojen 1891 in drugi rojen 1893. Tu so ostali še v začetku 20. stol., razen enega, ki je umrl 20-leten leta 1904 in drugi desetleten 1897 v Leskovici. Ostali trije sinovi so padli v 1. svetovni vojni. Leta 1912 je umrl pri Kocjanu oče, mati, bolj znana kot Mihovka ali Mihunka, pa se je preselila po prvi svetovni vojni v Osojnik, kjer je umrla leta 1935³⁷.

Leta 1835 je bil tu kot sin gostača rojen Valentin Ceferin. Leta 1871 se je poročil z Ano Lavtar iz Zalega Loga ter gostoval konec stoletja pri Tajnetu na Zalem Logu in tu umrl leta 1912³⁸.

Tudi gost Biček, rojen 1833, ki se je poročil s Mino Rant, Koblarjevo iz Osojnika, in imel pet otrok, se je preselil okoli leta 1880 h Kocjanu, kjer se jima je rodilo še troje otrok. Oče je umrl leta 1887, dva otroka že pred njim, drugi so se razšli na različne strani³⁹. Eden med njimi, Jakob, rojen 1877, je kupil zemljišče leta 1904 pri Brentaču in naredil tu novo hišo, Zali Log⁴⁰. Kot samec je živel dolgo pri Kocjanu Anton Mediževac rojen 1816 verjetno v Zgornjih Novakih, pa pomotoma vpisan, da je rojen Potok 2, tj. pri Kocjanu. Umrl je leta 1885 pri Dobretu v Martinj Vrhu⁴¹.

Konec enega Kocjanovega rodu

Do leta 1850 je vsako gospostvo po svoje javnoveljavno in zase vodilo zemljiško knjigo, šele potem postane to skupna, državna evidenca. Prav tako je tudi cerkev sv. Antona v Železnikih vodila svojo zemljiško knjigo, v kateri je bila popisana tudi podložna Kocjanova hiša. Ker je med drugo svetovno vojno v večini pogorel župnijski arhiv, zato ni pregleda o lastništvu Kocjanove hiše do srede 19. stoletja. Po letu 1870 je bila nastavljena nova zemljiška knjiga, kamor so vpisovali tudi nekaj podatkov za nazaj. Tako zvemo, da dobi na osnovi prisojila leta 1852 Gregorju Kösarju vsak od ostalih štirih Kocjanovih otrok po 116 goldinarjev iz zastavne pravice materine odpravnine /Entfertigung/. Leta 1854 je izplačal sestro Marušo, poročeno Eržen v Golici, in leta 1856 sestro Nežo, vsako po 125 goldinarjev, 1867 pa brata Petra s 131 goldinarji. Tudi zadnja dva sta stanovala v Golici 10. To izplačilo je povečano zato, ker je že leta 1851 umrl brat Andrej, stanujoč Potok 7. Prevžitkarju Jakobu Kösherju pa je pripadla dosmrtna skupna prehrana in stanovanje v hiši⁴².

³⁶ Status animarum, Zali Log, 1885, str. 91.

³⁷ Neže Kajžar, rojene 1856 v Smolevi-Martinjvrh 49, verjetno blizu Javhove žage, se spominja več ljudi po pripovedi, med njimi tudi

Ivanka Rant, rojena Šturm, Zali Log 49, 15. 2. 2006.

³⁸ Status animarum, Zali Log, 1885, str. 129.

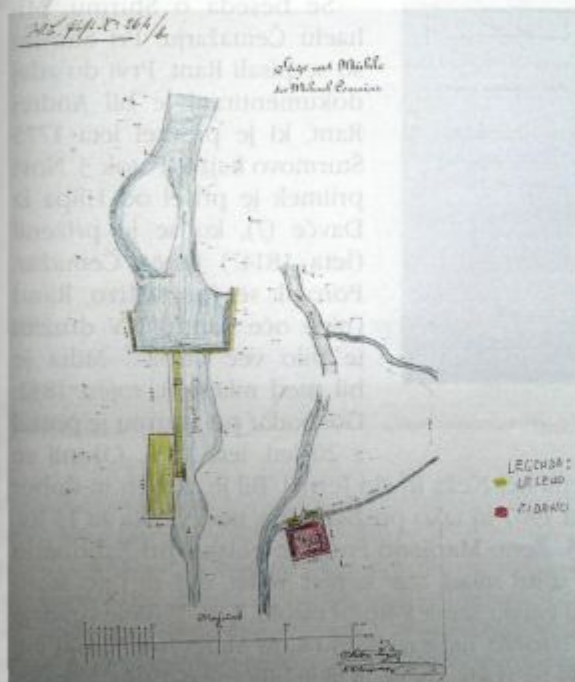
³⁹ Status animarum, Zali Log, 1885, str. 127.

⁴⁰ Okrajno sodišče Škofja Loka, Zemljiška knjiga, k. o. Zali Log, vložek 128.

⁴¹ Status animarum Zali Log, 1885, str. 151.

⁴² Okrajno sodišče Škofja Loka, Zemljiška knjiga, k. o. Zali Log, vložek 59.

Ponovno se je vpisal dolg na hišo leta 1863 za štiri mladoletne otroke, za vsakega po 52 goldinarjev. Po prisojilu leta 1872 se je povečal dolg na hiši za dva mladoletna otroka v višini 120 goldinarjev. Ko je najstarejši od teh štirih, Urban Kösher prevzel leta 1877 domačijo, je prevzel tudi dolg še za pet mladoletnih bratov in sester v višini 265 goldinarjev. Slednjemu je uspelo izplačati le še sestro Marijo, ki se je poročila s Petrnjem v Davči 33 (Zgornja Pustota). Dobila je materin, iz leta 1863, in očetov, iz leta 1877, dedni delež v višini 143 goldinarjev. Da je bila zadolžnica za brata Marka izbrisana iz zemljiške knjige, pa je že plačal Miha Čemažar na hranilno knjižico Marka Kejžarja 191 gold. Tudi sestra Marjana, poročena Biček v Davči 36, v Bregu, je bila izplačana s 177 gold. šele po izvršilni dražbi, ko ji je plačal novi lastnik Miha Čemažar.

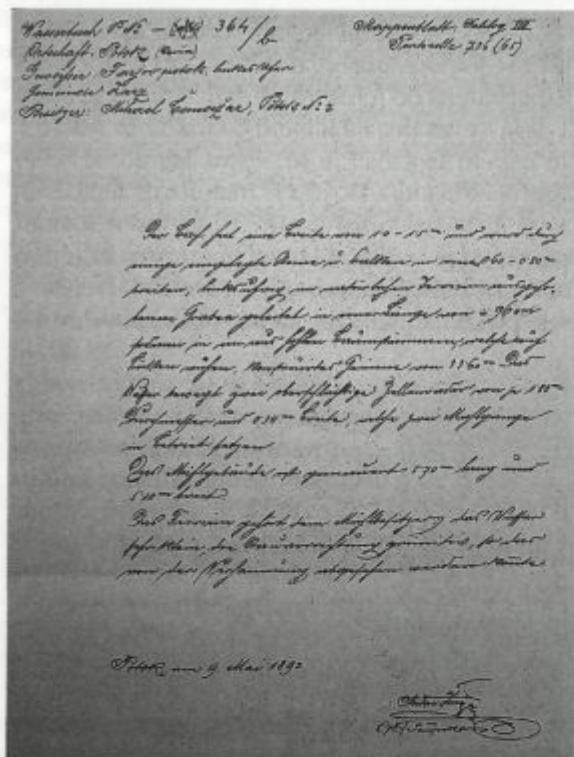
Zaga in mlin Mihaela Šturma leta 1890

vredno 1175 gold. Maja 1890 pa je sodišče zaradi dolgov, samo Čemažarju so dolgovali z dvema glavnicama 489 goldinarjev, Kocjanovo domačijo prisodilo Mihju Čemažarju, Šturmu iz Potoka 3⁴⁵.

Kateri so bili vse vzroki za osiromašenje in izgubo hiše in drugega premoženja? Verjetno jih je bilo več, najbolj očiten pa je vzrok v izplačevanju dednih deležev. Po

Koliko je bilo točno vsega dolga na hiši, je težko reči, po naših izračunih na osnovi vpisov v zemljiško knjigo kar 1003 goldinarje. Zato je mladi gospodar, ki se je oženil pri 22 letih leta 1876, pri sosedu Mihju Čemažarju vzel leta 1880 posojilo 350 goldinarjev. Kdaj mu je umrla žena in zapustila dva majhna otroka, ni razvidno, pač pa da se je leta 1883 ponovno poročil z Mino Keržišnik in se zadolžil pri Strojencu, Urbanu Webbru na Zalem Logu za 200 goldinarjev s 5-% obrestmi. Teh 200 goldinarjev je dal novi ženi za zaženilo. Že čez par let, konec leta 1888, se je v zemljiško knjigo zaznamovala eksekutivna prodaja. Razdelitev dražbenine je bila 26. 2. 1889. Vse premoženje je bilo

⁴⁵ Okrajno sodišče Škofja Loka, Zemljiška knjiga, k. o. Zali Log, vložek 59. Pobotnica iz dne 6. 7. 1867 za brata Petra navaja, da je posest vpisana v zemljiško knjigo cerkve sv. Antona v Železnikih pod urbarjalno številko 1/178, Potok 2.

Opis mlina leta 1890

je leta 1859. V zakonu sta bila rojena hči Neža in sin Jernej. Bil je skrben in dober gospodar do leta 1905. Umril je leta 1907 in tako preživel sina, naslednika za 13 let. Sin Jernej je bil namreč rojen 1865. Ženo Marijano Freljih je poiskal pri Zahribarju v Davči. Po šestih letih zakona je umrl mlad, star komaj 34 let, dva dni po smrti svoje tri leta stare hčerke. Vdova je ostala sama s tremi otroki. Leta 1905 je uradno prevzela domačijo in jo leta 1917 izročila najstarejšemu sinu Matevžu⁴⁷. Drugi sin Anton, rojen 1892, je šel že leta 1914 na vojsko. V Galiciji je bil ranjen, prišel v rusko ujetništvo. Maja 1918 je prišel domov, a je moral kmalu nazaj v vojsko⁴⁸. Po očetu je

ustnem izročilu naj bi bila svoj čas pri Kocjanu gostilna⁴⁴. Od iztrženega denarja na dražbi so bili vsi poplačani, le žena Mina je dobila namesto 400 gold. (polovica od tega dota, druga polovica pa zaženilo) le še preostanek tj. 51 gold. in 12 krajcarjev.

Čemažarji, Šturmi, Potok 3

Še beseda o Šturmu, Mihaelu Čemažarju. Pri Šturmu so se pisali Rant. Prvi do zdaj dokumentirani je bil Andrej Rant, ki je prevzel leta 1775 Šturmovo kajžo, Potok 3. Novi priimek je prišel od Hlipa iz Davče (?), ko se je priženil (leta 1814?) Janez Čemažar. Poročil se je z Mizo Rand (njen oče Ranth)⁴⁵. V družini je bilo več otrok⁴⁶. Miha je bil med mlajšimi, rojen 1831. Gospodar pri Šturmu je postal z 20 leti, leta 1851. Oženil se

⁴⁴ Gospodar, ki je s parom krav s cizovnikom šel po vino na Zali log v gostilno V Vrbah (nekje ob Sori na zahodu vasi?), se ga je kdaj tudi napil. Takega moža so dali k sodom z vinom v cizovnik in kravi sta sami prišli domov, kjer je za vse poskrbela gospodinja. Mogoče ta, vsekakor pa eden Kocjanov je šel tudi enkrat na božični večer v ris, da bi mu hudič prinesel denar. Pogoj, da ga Kocjan počaka v risu. Žena, ki je nekaj slutila, da mož načrtuje, ni odšla k polnočnici, temveč se je skrila v kamri. Kocjan je narisal v hiši ris in čakal. Ko je zaropotalo v veži, se je mož prestrašil in skočil za peč. Tam bi ga bil uničil hudič, da ni priletela iz kamre žena in mu vrgla okoli vratu rožni venec. Hudič je odšel z velikim ropotom.

⁴⁵ ZAL, Stara zemljiška knjiga, k.o. Zali Log, ZKV 60.

⁴⁶ Status animarum Zali Log.

⁴⁷ Vsi ti podatki so pobrani po Zemljiški knjigi in po Statusih animarum za leto 1830, 1885 in 1912.

⁴⁸ Status animarum Zali Log, 1912, str. 116 v opombi.

